КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.01
УДК:376:316.614-056.313

Н.В.Бондар
n.v.bondar@udu.edu.ua
htpps//orcid.org/0000-0002-4231-2067

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті розглядаються особливості ігрової діяльності в системі соціалізації осіб з інтелектуальними порушеннями.

Ігрова діяльність є найважливішою передумовою успішного та гармонійного розвитку психічних функцій дошкільників. Саме під час гри відбуваються важливі зміни у психічних процесах, формуються психологічні особливості дитини, виникають нові види діяльності, освоюються нові навички. Дитина пізнає світ через гру, засвоює і відтворює елементи діяльності оточуючих, вчиться вступати у взаємини з іншими особистостями. У процесі гри дитина оволодіває вміннями маніпулювати предметами, пізнає їх властивості, вчиться регулювати свої емоційно-вольові якості, набуває досвіду соціальної взаємодії з іншими особистостями.

Ключові слова: ігрова діяльність, соціалізація, особи з інтелектуальними порушеннями, гра, корекційний вплив, пізнавальні процеси, соціальні навички.

Постановка проблеми. Ігрова діяльність є важливим елементом у системі соціалізації осіб з інтелектуальними порушеннями. Вона має численні переваги та може суттєво вплинути на розвиток таких осіб. Серед основних аспектів, на які впливає ігрова діяльність є розвиток соціальних навичок, так як гра допомагає дітям з інтелектуальними порушеннями навчитися взаємодіяти з іншими. В процесі гри вони навчаються ділитися, співпрацювати, вирішувати конфлікти та розуміти соціальні норми. Розвиток комунікації, тому що ігрова діяльність стимулює розвиток мовлення та комунікативних навичок. Діти навчаються висловлювати свої думки, почуття та потреби, а також слухати інших. Покращується емоційний розвиток, гра дозволяє дітям виявляти свої емоції, навчатися їх контролювати та розуміти емоції інших. Це важливо для формування емпатії та здатності до співчуття. Відмічається позитивний вплив на когнітивний розвиток, ігрова діяльність стимулює мислення, увагу, пам'ять та уяву. Діти можуть розвивати свої навички вирішення проблем через різні ігрові сценарії. Багато ігор передбачають фізичну активність, що сприяє розвитку моторики, координації та загального фізичного стану. Ігрова діяльність може бути адаптована до потреб та можливостей кожної дитини, що свідчить про використання індивідуального підходу, залучення спеціальних ігор та матеріалів може допомогти забезпечити успішну участь у грі. Через гру діти з інтелектуальними порушеннями мають можливість брати участь у спільних заходах, що сприяє їхній інтеграції в суспільство та зменшенню стигматизації. Гра може також мати терапевтичний ефект, допомагаючи дітям виражати свої переживання та знижувати рівень тривоги. Важливо, щоб ігрова діяльність була організована в безпечному та підтримуючому середовищі, де діти можуть вільно експериментувати, навчатися та розвиватися. Спільна гра з однолітками, а також участь у групових іграх можуть суттєво покращити якість життя осіб з інтелектуальними порушеннями, сприяючи їхній соціалізації та адаптації в суспільстві.

Аналіз досліджень і публікацій. Багато науковців зазначають, що формування ігрової діяльності є одним із першорядних завдань у корекційно-розвитковій роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Саме завдяки виразному корекційного впливу гри на розвиток особистості дошкільників з інтелектуальними порушеннями у них формуються пізнавальні процеси, підтримується інтерес до навчання, розвиваються навички соціальної взаємодії з іншими людьми (Г.Блеч, Т.Єпіфанова-

Кожевнікова, С.Трикоз та інші). Завдяки систематичній роботі з розвитку ігрових навичок і дій у дошкільників з інтелектуальними порушеннями виникає позитивна мотивація до гри та навчання, також через гру досягаються завдання корекційного освітнього процесу, знижується тривожність та емоційна нестійкість дітей, формується доброзичливість та вміння домовлятися з іншими.

Як зазначає А.Курєнкова, що завдяки проведенню із дошкільниками з інтелектуальними порушеннями сюжетно-рольових ігор соціального спрямування можна досягти позитивних результатів таких як, збагачення емоційного досвіду дітей; розвиток їх навички спільної діяльності, спілкування та ефективної взаємодії один з одним тощо. У процесі розвитку ігрової діяльності дошкільників з інтелектуальними порушеннями у грі на перших етапах виникають механізми опосередкованої особистої поведінки.

Д.Дрожик виділяє, що велике значення гри для розвитку довільності дошкільників з інтелектуальними порушеннями. Автор вважає, шо у процесі вирішення дітьми з інтелектуальними порушеннями ігрових завдань створюються умови для усвідомлення ними своїх дій (пригадування, запам'ятовування, виконання складних рухів, контролю за своєю діяльністю), що призводить до глибокого розуміння значення гри в житті дошкільників.

Мета статті. Ігрова діяльність відіграє значну роль у соціалізації осіб з інтелектуальними порушеннями, пропонуючи можливості для взаємодії, розвитку навичок та інклюзії. Дослідження показують, що ігри можуть покращити соціальні навички, самоконтроль та загальне самопочуття, а також забезпечити платформу для спілкування та зв'язку з іншими.

Виклад матеріалу статті.

Гра - найсильніший засіб соціалізації дитини, що включає в себе як соціально контрольовані процеси їх цілеспрямованого впливу на становлення особистості, засвоєння знань, духовних цінностей і норм, властивих суспільству чи групі однолітків, так і спонтанні процеси, що впливають на формування людини. Соціокультурне призначення гри може означати синтез засвоєння людиною багатства культури, потенцій виховання й формування її як особистості, що дозволяє функціонувати в якості повноправного члена колективу.

Доведено, що участь у грі є ефективним засобом соціалізації дітей. У спілкуванні з однолітками розкривається сутність дитини: моральні уявлення, інтелект, ставлення до навколишньої дійсності. Виявляючи свої знання, вміння, дитина ділиться ними з ровесниками, тобто відбувається обмін соціальним досвідом. У дітей формуються колективістські навички: вони навчаються налагоджувати спілкування, домовлятися, узгоджувати свої бажання з бажаннями й мірами інших, переконувати у правомірності своїх міркувань, рахуватися з інтересами інших тощо.

Гра як особливий метод навчання і виховання дітей з інтелектуальними порушеннями включає в себе такі характеристики ефективної організації навчання, як активність, емоційність, колективність, проблемність, самостійність, результативність, змагання тощо. Однак ігрова діяльність на уроці (заняттях) не виникає спонтанно, а здійснюється за певних умов. Педагогу необхідно опанувати методикою проведення ігор з дітьми, що мають інтелектуальні порушення, і знайти їм правильне місце в навчальному процесі освітнього закладу.

Потребу в грі й бажання гратися у дітей з інтелектуальними порушеннями необхідно використовувати та направляти з метою вирішення освітніх й виховних завдань. У грі виявляються не тільки порушені, але і збереженні функції, з опорою на які проводиться корекція і розвиток психічних процесів дітей з інтелектуальними порушеннями. Використання ігор дає змогу успішно формувати і закріплювати позитивне ставлення дитини до навчальної праці. Гра буде засобом виховання і навчання, якщо вона буде включатися в цілісний педагогічний процес. Саме тому педагогу важливо знати методичні особливості процесу організації ігрової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями.

Гру в роботі з дітьми, що мають інтелектуальні порушення, можна використовувати як засіб корекції психічних функцій, як засіб організації навчання й виховання. Ефективність використання ігрових методів передбачає урахування індивідуально-психологічних особливостей дітей з інтелектуальними порушеннями та відповідно реалізацію індивідуального підходу в процесі гри. В

проведенні ігор з дітьми з інтелектуальними порушеннями вчитель повинен бути їх активним учасником. Педагог, граючись з дітьми, спрямовує хід гри і через неї виховує та навчає дітей. Для вихователя гра не відпочинок, а така ж інтенсивна праця, як і будь-яке інше заняття.

Ефективність ігрової технології як методу корекції, навчання й виховання дітей з інтелектуальними порушеннями залежить від низки факторів, серед яких важливими є чітко продумана мета; здійснення позитивної мотивації ігрової діяльності; чітка організація підготовки, проведення і підбиття підсумків; постановка пізнавальних і проблемних запитань у процесі гри.

У психолого-педагогічній науці гра розуміється як провідний вид діяльності дитини, де поєднуються різноманітні риси, властиві будь-якій соціальній діяльності (усвідомленість, цілеспрямованість, активна участь дітей) та специфічні, характерні лише для гри (вільна активність дітей, їх свобода та самостійність, здатність до самоорганізації, креативна основа виникнення, відчуття задоволення та радості від участі у грі) (Л.Азарова, Н.Франчук, 2016).

При цьому дітям з інтелектуальними порушеннями властиві виразні труднощі у формуванні ігрової діяльності та засвоєнні ігрових навичок.

Формування ігрової діяльності у дітей з інтелектуальними порушеннями відрізняється відсутністю пізнавального інтересу, недостатністю їхньої довільної уваги, недорозвитком емоційно-вольової сфери, певними проявами рухової затримки, емоційним збудженням і підвищеною втомою (Н.Касьянова, Л.Комарніцька, 2023).

Як вказує Т.Єпіфанова-Кожевнікова (2022), діти з інтелектуальними порушеннями використовують у процесі гри власні враження, отримані в реальному світі та під час побутового життя, тобто частіше за все вони повторюють те, що бачити в оточуючому середовищі, а не залучають уяву та грають іграшками відповідно до їх можливих фантастичних ролей та заміщуючих функцій. Оскільки сприйняття навколишнього світу в цих дітей відбувається обмежено та не в повному обсязі, то вони не мають стійких бажань пізнавати світ, не мають інтересу до оволодіння новими знаннями і вміннями під час гри, переважно пасивні, і реагують на зовнішні подразники байдуже. Вони інертні, мають знижений інтерес, навіть спостерігаючи за подіями, які відбуваються поряд. Дивляться на інших дітей, які граються поруч, однак не залучаються до спільної гри.

Вагомим є вплив гри на комунікативні навички та мовленнєві вміння дітей з інтелектуальними порушеннями. Мовлення є необхідним елементом включення дітей в ігрові дії, встановлення взаємодії з учасниками гри. Саме в грі зароджуються елементи доброзичливого спілкування дітей, а їх мовленнєві навички виходять на новий рівень розвитку (Т.Єпіфанова-Кожевнікова, 2022).

Дітям з інтелектуальними порушеннями властиві певні труднощі в розвитку ігрової діяльності. Зокрема, як вказує А.Курєнкова (2019), діти з інтелектуальними порушеннями мають обмеження у сприйнятті подій та явищ навколишнього середовища, вони не можуть опрацювати вхідну інформацію у повному обсязі, не вміють її аналізувати. Дітям з інтелектуальними порушеннями часто властиві відсутні навички узагальнення, визначення родових властивостей предметів та відсутнє бажання до пізнання світу, вони не активно реагують на зовнішні подразники, залишаються байдужими до побачених і почутих новин, не залучаються до подій, які спостерігають. Загалом їм властиві ознаки інертності, що виявляється як в рухах, так і в інтелектуальному й емоційному реагуванні на стимули оточуючого світу. Крім того, діти з інтелектуальними порушеннями мають обмеження розуміння потреби в емоційному спілкуванні – як з однолітками у грі, так і з дорослими у пізнавальній діяльності. Щоб активізувати інтерес дітей з інтелектуальними порушеннями до ігор, педагогу варто докласти багато зусиль, привертаючи увагу цих дошкільників, застосовуючи яскравий наочний матеріал, сюрпризні моменти тощо.

За визначенням С.Трикоз (2012) гра є найдієвішим засобом корекції психофізичного розвитку дітей. Навчання у грі є особливою формою взаємодії педагога та дітей, де відбувається формування ігрових навичок і вмінь дітей з інтелектуальними порушеннями, активується їхня психічна та рухова сфери, покращується стан пізнавальної та емоційно-вольової сфер, вдосконалюються навички спілкування з дорослими та однолітками. Саме тому доцільно використовувати ігри в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями для реалізації корекційно-розвивальних та виховних завдань.

Цінним є залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до сюжетних ігор, що на думку А.Курєнкової (2019), сприяє збагаченню емоційного досвіду дітей; розвиває їх навички спільної діяльності, допомагає сформувати належні навички спілкування та ефективної взаємодії один з одним.

За умови цілеспрямованого корекційного впливу на дітей з інтелектуальними порушеннями наприкінці дошкільного віку у них виявляється сприятливий прогноз щодо подолання відхилень у поведінці, формування навичок і потреб спільної ігрової діяльності з іншими дітьми, розвиваються навички домовлятися з однолітками, поступатися їм в процесі гри, виробляються прагнення наслідувати позитивним зразкам у поведінці (С.Агафонова, Л.Дрожик, 2023).

І.Гладченко (2012) вказує, що «основним шляхом розвитку ігрової діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями є цілеспрямоване систематичне навчання цих дітей ігровим діям, формування у них вміння грати».

Опираючись на наведені у праці А.Курєнкової (2019) психолого-педагогічні умови, можемо доповнити їх методичними рекомендаціями для більш успішної організації ігрової діяльності з дітьми з інтелектуальними порушеннями, а саме: врахування недостатньої, а часто й слабкої розумової працездатності, що передбачає не швидкий темп гри та повторювання інструкції, нагадування основних ігрових дій для цих дітей; залучення частих повторів інструкцій у грі та навчанні; цікавість та доступність сюжету гри (діти з інтелектуальними порушеннями мають розуміти, що від них вимагається, та цікавитися тим, що відбувається); корекційно-розвивальний характер ігор (вибрані для дошкільників з інтелектуальними порушеннями ігри мають відповідати основним корекційним завданням освітньо-виховної взаємодії з ними); відповідність ігор до психологічних особливостей дітей та підбір адекватних ігрових ролей для дошкільників з інтелектуальними порушеннями (несміливим дітям можна пропонувати ролі «сильних персонажів» (лева, слона, вовка), а щоб навчити дітей бути добрими – можна запропонувати їм вивчати вірші про ввічливі слова, та відразу ж їх використовувати у взаємодії з казковими персонажами та ін.); створення ситуацій успіху, залучення дітей з інтелектуальними порушеннями до спільної діяльності з однолітками, підтримка дітей під час набуття соціального досвіду у грі, схвалення їх взаємодії, дружньої групової роботи з іншими; приділення уваги розвитку навичок самоорганізації, ініціативи і творчої діяльності у грі.

Пропонуючи поступово залучати дітей з інтелектуальними порушеннями до сюжетних ігор, А.Курєнкова (2019) вказує на етапність організації цих ігор в інклюзивній групі: 1) пропедевтичний етап (читання віршів, художніх творів, бесіди, розглядання малюнків, фотографій) для підтримання інтересу дітей до сюжетної гри; 2) створення ігрової ситуації, принесення нових іграшок та предметів-замінників, іграшок-саморобок, виробів з природного матеріалу, їх розглядання, формування навичок гри з ними завдяки навчанню ігровим маніпуляціям з цими іграшками для ознайомлення дітей з ігровими атрибутами та їхнім функціональним призначенням; 3) навчання дітей рольовим діям, які виконуються разом із дорослим; навчання веденню рольового діалогу; розподіл ролей між дітьми; часткове розігрування ігрових моментів для усвідомлення дітьми базових знань і вмінь певної соціальної ролі; 4) програвання сюжетної гри з дітьми для формування та закріплення у них соціального досвіду, формування їх соціальних якостей.

Поступово з розвитком у дітей навичок ігрової діяльності їх можна залучати до «різних видів ігор – від спрямованих рольових та ігор-драматизації до сюжетно-рольових» (А.Курєнкова, 2019).

Важливим моментом для аналізу набутих вмінь та навичок є підведення підсумків ігор, а при проведенні ігрових занять – підведення підсумків заняття. Зокрема, наприкінці важливим є словесне наголошення на результатах сюжетних ігор, надання словесної оцінки заняттю. Педагог запитує дітей, у що грали, які дії виконував той чи інший ігровий персонаж, чи сподобалося гратися разом та інше. Це сприяє формуванню групової згуртованості, налаштуванню дітей на співпрацю та взаємодію один з одним у грі, розвиває усвідомлене ставлення до самої гри та сприйняття однолітка як партнера у грі.

Систематичне проведення корекційно-розвивальної роботи з розвитку ігрових дій допоможе сформувати необхідні навички та вміння дітей з інтелектуальними порушеннями, підвищить значення ігрової діяльності до рівня провідного виду діяльності, що забезпечує необхідний рівень формування психічних процесів та формує їх готовність до переходу на новий віковий рівень розвитку та до

шкільного навчання.

Таким чином, аналіз розвиваючих ресурсів дитячих ігор приводить нас до висновку про їх значущість у вирішенні задач профілактики, діагностики та корекції негараздів у соціально-особистісному житті, пізнавальному та фізичному розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Гра повинна бути використана у режимі дня учнів в той мірі, в якій вона необхідна для створення гармонійного поєднання розумових, фізичних та емоційних навантажень.

Список використаних джерел:

1. Агафонова С. В., Дрожик Л. В. (2023) Значення ігрової діяльності у розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. *«Формування життєвої компетентності осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти»:* збірник наук. праць. **2. Азарова Л. Є., Франчук Н. Л.** (**2016.**) Організація ігрової діяльності дошкільників як соціально-педагогічна проблема. *Збірка наукових праць «Vzdelávanie a spoločnosť (Освіта та суспільство)» Прешовського університету в Прешові.* **3. Гладченко І. В. (2012)** Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання та виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). **4. Єпіфанова-Кожевнікова Т. В. (2022)** Особливості формування ігрової діяльності дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку. *Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти* : зб. наук. пр. (матеріалів круглого столу 20 жовт. 2022 р., м. Харків). **5. Каньоса Н. Г., Комарніцька Л. М. (2023)** Психологічні аспекти організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку. *Габітус*. **6. Курєнкова А. В. (2019)** Методичні особливості проведення сюжетно-рольової гри соціального спрямування зі старшими дошкільниками з інтелектуальними порушеннями. *Актуальні питання корекційної освіти.* **7. Курєнкова А. В. (2019)** Особливості проведення сюжетно-рольової гри соціального спрямування зі старшими дошкільниками з інтелектуальними порушеннями. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки».* **8. Трикоз С. В. (2012)** Комплекс програмно-методичного забезпечення « Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з сенсорного виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : ПрАТ «Видавництво «Київська правда».

References:

1. **Ahafonova S. V., Drozhyk L. V. (2023)** Znachennia ihrovoi diialnosti u rozvytku ditei z intelektualnymy porushenniamy. «Formuvannia zhyttievoi kompetentnosti osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v systemi pozashkilnoi, spetsialnoi ta inkliuzyvnoi osvity»: zbirnyk nauk. prats. **2. Azarova L. Ye., Franchuk N. L. (2016.)** Orhanizatsiia ihrovoi diialnosti doshkilnykiv yak sotsialno-pedahohichna problema. Zbirka naukovykh prats «Vzdelávanie a spoločnosť (Osvita ta suspilstvo)» Preshovskoho universytetu v Preshovi. **3. Hladchenko I. V. (2012)** Kompleks prohramno-metodychnoho zabezpechennia «Zmist korektsiino-spriamovanoho navchannia ta vykhovannia rozumovo vidstalykh ditei u spetsialnykh doshkilnykh zakladakh» (prohrama z ihrovoi diialnosti, metodychni rekomendatsii, dydaktychni materialy). **4. Yepifanova-Kozhevnikova T. V. (2022)** Osoblyvosti formuvannia ihrovoi diialnosti doshkilnykiv z porushenniamy intelektualnoho rozvytku. Aktualni pytannia spetsialnoi, inkliuzyvnoi i zdoroviazberezhuvalnoi osvity : zb. nauk. pr. (materialiv kruhloho stolu 20 zhovt. 2022 r., m. Kharkiv). **5. Kanosa N. H., Komarnitska L. M. (2023)** Psykholohichni aspekty orhanizatsii ihrovoi diialnosti ditei doshkilnoho viku. Habitus. **6. Kurienkova A. V. (2019)** Metodychni osoblyvosti provedennia siuzhetno-rolovoi hry sotsialnoho spriamuvannia zi starshymy doshkilnykamy z intelektualnymy porushenniamy. Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. **7. Kurienkova A. V. (2019)** Osoblyvosti provedennia siuzhetno-rolovoi hry sotsialnoho spriamuvannia zi starshymy doshkilnykamy z intelektualnymy porushenniamy. Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriia «Pedahohichni nauky». **8. Trykoz S. V. (2012)** Kompleks prohramno-metodychnoho zabezpechennia «Zmist korektsiino-spriamovanoho navchannia i vykhovannia rozumovo vidstalykh ditei u spetsialnykh doshkilnykh zakladakh» (prohrama z sensornoho vykhovannia, metodychni rekomendatsii, dydaktychni materialy). K. : PrAT «Vydavnytstvo «Kyivska pravda».

BONDAR N. GAME ACTIVITY IN THE SYSTEM OF SOCIALIZATION OF PERSONS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES.

Play is an important element of the socialization system of people with intellectual disabilities. It has numerous benefits and can significantly affect the development of such people. Among the main aspects affected by play is the development of social skills, as play helps children with intellectual disabilities learn to interact with others. In the process of playing, they learn to share, cooperate, resolve conflicts and understand social norms. Development of communication, as play stimulates the development of speech and communication skills. Children learn to express their thoughts, feelings and needs, as well as listen to others. Emotional development improves, play allows children to

express their emotions, learn to control them and understand the emotions of others. This is important for the formation of empathy and the ability to sympathize. A positive effect on cognitive development has been noted, play stimulates thinking, attention, memory and imagination. Many games involve motor activity, which contributes to the development of motor skills, coordination and general physical condition. Play activities can be adapted to the needs and abilities of each child, which indicates the use of an individual approach, the involvement of special games and materials that can help ensure successful participation in the game. Through play, children with intellectual disabilities have the opportunity to participate in joint activities, which promotes their integration into society and reduces stigmatization. Joint play with peers, as well as participation in group games, can significantly improve the quality of life of people with intellectual disabilities, contributing to their socialization and adaptation in society.

Keywords: game activity, socialization, individuals with intellectual disabilities, game, corrective influence, cognitive processes, social skills.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2025.48.02
УДК376-056.264:81'233-053.2

О.Ю.Гноєвська
o.y.hnoievska@udu.edu.ua
https://orcid.org/0000-0002-0623-1542
Т.П.Артімонова
t.p.artimonova@npu.edu.ua
https://orcid.org/0000-0002-6073-6963

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З МОТОРНОЮ АЛАЛІЄЮ

У статті розглянуто особливості формування усного зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення, зокрема моторною алалією. Акцентовано увагу на важливості врахування індивідуальних можливостей дитини та системності корекційно-розвивальної роботи. Представлено науково-теоретичні засади мовленнєвого розвитку, етапи логопедичної роботи та специфіку підходів до подолання мовленнєвих порушень. Окремо проаналізовано значення розвитку дрібної моторики, сенсорних функцій і граматичної структури мовлення як необхідних умов ефективної мовленнєвої терапії. Матеріал базується на сучасних освітніх підходах і узгоджується з положеннями національних концепцій мовної освіти. Стаття може бути корисною фахівцям у сфері логопедії, педагогіки та спеціальної психології.

Ключові слова: зв'язне мовлення, моторна алалія, мовленнєвий розвиток, діти дошкільного віку, логопедія, тяжкі порушення мовлення, оволодіння мовленням, дрібна моторика, корекція мовлення, логопедична робота.

В останні роки акцент досліджень в дитячій логопедії змістився в бік більш раннього виявлення відхилень у мовленнєвому розвитку та раннього початку комплексної корекційної роботи.

Постановка пролеми. Актуальністю проблеми є реальна можливість проведення корекції реформованих компонентів у розвитку дитини в дошкільному віці, використовуючи повного мірою потенціал у сенситивний період становлення мовлення, як вищої психічної функції, ефективно коригувати темп психомовленнєвого розвитку дитини і попередити виникнення вторинних порушень. Чим раніше будуть виявлені індивідуальні проблеми в ранньому мовленнєвому розвитку дитини, тим більше часу буде у батьків і педагогів для їх корекції.

З огляду на те, що мовленнєвий розвиток є одним із ключових надбань дошкільного віку, формування усного зв'язного мовлення у дітей з тяжкими порушеннями мовлення розглядається як важливий компонент особистісного становлення кожної дитини. Цей процес має відбуватись з урахуванням індивідуальних можливостей дитини та спрямовуватись на забезпечення її успішної соціальної адаптації та інтеграції в освітнє середовище під час переходу до шкільного навчання.

Аналіз досліджень та публікацій. В умовах сучасних освітніх трансформацій особливої актуальності набуває пошук інноваційних підходів до корекції та розвитку зв'язного мовлення у дітей з алалією. Ці напрями узгоджуються з основними положеннями Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті та Концепції мовної освіти в Україні (2011), які передбачають створення цілісної